

Skrattmås i Stora Lindessjön

Mats Andersson

Ett särskilt projekt med avsikt att studera skrattmåsens minskning i landet startades 1992. Projektet stöds ekonomiskt av Världsnaturfonden (WWF). Studier har bedrivits vid ett antal skrattmåskolonier i södra och mellersta Sverige. Syftet med studierna är att ta reda på om skrattmåsaarna i landet har en nedsatt produktionsförmåga och i så fall om detta till viss del beror på ett för högt predationstryck. Under 1992 studerades ungfågelproduktionen och predationstrycket i åtta kolonier i Mellansverige och sex kolonier i Skåne. Studierna fortsatte under 1993. Några resultat lämnas här från en av lokalerna, Stora Lindessjön i Västmanland, samt uppgifter ur en preliminär rapport från skrattmåspanjektet (Bensch m fl 1992).

Resultat från Stora Lindessjön

Då Västmanlands skrattmåsar inventerades 1991 befanns kolonin i Lindessjön innehålla flest antal par (Andersson 1991). I samband med skrattmåspanjektet var uppgiften vid Lindessjön att uppskatta antalet par räkna flygga ungar och studera predation. Antalet häckande skrattmåspar i Lindessjön uppskattades 1993 till 900. För att studera predationen användes ett särskilt protokoll där man noterar vad som händer i kolonin. För varje störning angavs klockslag och orsak (vilken typ av predator eller annan störning) och hur många procent av kolonins måsar som flög upp från kolonin. Dessa typer av observationer gjordes vid olika tidpunkter på dygnet och under minst en timmes tid.

Predationen var tidvis ganska hög och kom till största delen från kråka. Ett kråkpar, som häckar i direkt anslutning till kolonin gjorde

ofta besök bland måsarna för att hämta ägg och ungar. Dessutom noterades vid ett tillfälle hur en kråka slog och dödade en vuxen skrattmås.

Vid ett besök i kolonin den 18 juni av Robert Lager, Kvismare Fågelstation (delansvarig i projektet) fångades 22 ungar som ringmärktes och kontrollerades med avseende på vikt och vinglängd. Vid detta tillfälle noterades ett flertal döda ungar i kolonin och många var sargade. En bidragande orsak till denna ungdöd kan, förutom predation, vara det tillfälligt kyliga vädret som inträffade vid tidpunkten före besöket (flera nätter var temperaturen nära nollstrecket).

För få ungar på vingarna

Om man räknar med 900 par och det räknade antalet ungar (950) vid Lindessjön blir unproduktionen 0,39 ungar per par. Detta är en låg siffra och ligger långt under det uppskattade värdet (0,9 ungar per par) för att en skrattmåspopulation ska överleva och vara självbärande. Man måste dock ha i minnet svårigheterna att uppskatta och räkna måsarna i början av häckningen, ett mått som ligger till grund för beräkningen av antalet par. Faktum kvarstår dock att unproduktionen var alarmerande låg och detta har även visat sig vid de flesta andra kolonierna som deltagit i denna studie.

Ett exempel från studien är en koloni på Lilla Karlsö där det 1992 häckade totalt 818 par, men endast 300 ungar blev flygga. Detta innebär 0,37 ungar per par. I den här kolonin hittades 151 döda ungar under sådana omständigheter som tydde på att de helt enkelt svultit ihjäl. Kolonin som studerats noggrant under häckningstiden påverkades bevisligen inte av

någon predation utan här berodde dödsfallen på andra faktorer. Födoobrist låg då närmast till hands (Bensch 1992). Eftersom våren och försommaren under 1992 var mycket torr i södra och mellersta Sverige fick möjligen mäsarna svårigheter att finna daggmaskar i de torra jordarna. Maskar och andra marklevande smådjur söker sig som bekant till djupare jordlager när ytan torkar ut.

Bidragande orsaker till minskningen

De mest sannolika och dominerande orsakerna till skratmåsen tillbakagång i Sverige de sista 20 åren kan sammanfattas vara, dels ett alltför hårt tryck på vissa av kolonierna från olika predatorer, främst mink, kråka och brun kärnhök, dels och i kombination med svårigheter att finna föda under häckningsperioden på grund av negativa förändringar i mäsarnas födosöksmiljö. Jordbrukslandskapet ser ju annorlunda ut idag än för bara 20 år sedan. Våtmarker har försvunnit, metoderna inom jordbruket har ändrat karaktär och är mer storskaliga och markerna har helt enkelt blivit för torra. Dessutom innebär övergången från vårsädd till höstsädd av grödorna en drastisk försämring av födotillgången i samband med häckningstiden. Detta skulle i så fall resultera i så låg produktion av ungar att beståndet av skratmåsar inte längre var självföryngrande och därmed minskade. Man måste dock även ha i minnet att det kan finnas faktorer som ännu inte är kända.

Skratmåsen är en relativt sen invandrare till landet och invandringen skedde ganska snabbt i sprängvisa etapper. Det kan ju finnas orsaker som speglar ett upprådande hos arten som är naturligt. Den som vill fördjupa sig i skratmåsens situation och bakgrund i Sverige och Västmanland hänvisas till nedanstående litteratur.

Litteratur

- Andersson, M. 1991. Skratmåsen *Larus ridibundus* i Västmanland. Fåglar i Västmanland 22: 61-74.
- Bensch, S. 1992. Low reproductive success in a colony of Black-headed Gulls *Larus ridibundus* - mass starvation of nestlings? Ornis Svecica 2: 103-106.
- Bensch, S., Lager, R. & Källander, H. 1992. Variationer i predation och reproduktionsframgång vid syd- och mellansvenska skratmåskolonier under 1992 - en preliminär rapport.
- Fredriksson, S. 1979. Skratmåsen i Sverige. Vår Fågelvärd 38 : 173-200.
- Svensson, S., Olsson, O. & Svensson, M. 1992. Förändringar i fågel-faunan. SNV rapport 4095. Stockholm.

Mats Andersson
Hagabergsliden 4
711 31 Lindesberg

Rättelse

Fiskmåsen i FIV 2/93, s. 67, var fotograferad av Per Lindh.

Skratmåsar. Foto Hans Larsson.

